

“Ruim tien procent van de inwoners van de EU krijgt drinkwater uit kleine installaties”

De Vewin, de VNG en de Unie van Waterschappen zijn in Nederland de koepelorganisaties op het gebied van drinkwatervoorziening, het gemeentelijk waterbeheer en het waterbeheersysteem inclusief de afvalwatervoorziening. In Europa is Eureau de koepel van de lidstaten van de Europese Unie op het gebied van het hele waterbeheer én de organisatie die het vakinhoudelijk overleg met de Europese Commissie op watergebied voert. Besluiten en standpunten van Eureau worden voorbereid in drie commissies. Daarvan houdt commissie I zich bezig met de drinkwatervoorziening. Twee Nederlanders zijn lid van deze commissie: een vertegenwoordiger van het Vewin-bureau, thans Nicole Zantkuijl, én een vertegenwoordiger van de drinkwaterbedrijven, reeds vele jaren, Jan Peter van der Hoek, hoofd Strategisch Centrum van Waternet. Voor dit themanummer over drinkwater een gesprek met hem.

Hoe staat het met de herziening van de Drinkwaterrichtlijn?

“De huidige Drinkwaterrichtlijn, die op Europees niveau de normen voor de kwaliteit van het drinkwater in de lidstaten regelt, dateert van 1998. Deze richtlijn zou om de vijf jaar herzien moeten worden. Nu is de discussie daarover wel in 2004 begonnen, maar moet het Directoraat-Generaal Milieu van de EU nog steeds met een concreet tekstvoorstel voor wijziging komen. De reden dat dit zo lang duurt, zit hem in de *Water Safety Plans*: de veiligheidsplannen voor de drinkwatervoorziening. Het is de bedoeling dat dergelijke plannen regelen hoe bedrijven met de risico's die er in het gehele proces van bron tot tapkraan zijn, om moeten gaan. Het probleem van de discussie zit hem in dit laatste, het gehele proces van bron tot tapkraan. Aan de voorkant is dat het beheren van de bron - waar de bedrijven vaak maar ten dele invloed op hebben - aan de achterzijde is dat de binneninstallatie, het stukje van de meter tot de kraan doorgaans. In Nederland ziet dat er niet bijzonder problematisch uit, maar als je bijvoorbeeld werkt met reservoirs op het dak, beïnvloedt dat eventueel wel de waterkwaliteit.”

Wat is jullie standpunt?

“Eureau wil alleen verantwoordelijkheid dragen voor het eigen deel. Dat betekent dat je ook de taakafbakening en het overleg met de installateurs en de beheerders van de bronnen moet regelen. Voor Nederland is de introductie van de waterveiligheidsplannen niet echt een probleem, omdat die grotendeels al in de microbiologische

risicoanalyse zijn vastgelegd. De analyse richt zich vooral op de aanwezigheid en de verwijdering van virussen, *Cryptosporidium*, *Giardia* en *Campylobacter*. Het risico van deze organismen moet kleiner dan 10^{-4} zijn oftewel maximaal één op de 10.000 inwoners mag éénmaal per jaar een aan deze waterorganismen gerelateerde infectie oplopen.”

Gaat het ook om aanslagen en dergelijke?

“Neen, het gaat om de bedrijfsvoering onder normale omstandigheden. Voor uitval van installaties, terroristische aanslagen, e.d. gelden andere regels.”

“Je moet dus van elke zuiveringsstap de mate van verwijdering van bijvoorbeeld virussen aantonen, het risico analyseren, de bediening vastleggen, etc. Vraag is ook met welke frequentie je dat moet doen, eens per één, twee of vier jaar? Een andere vraag is welke instantie zo'n beoordeling dan audit. In Nederland is dat de VROM-Inspectie, maar niet alle lidstaten hebben zo'n dienst.”

“Principiële vraag is of de Europese Unie alles in detail moet voorschrijven of de invulling aan de lidstaten of de bedrijven moet overlaten. Bij die laatste mogelijkheid moet je je wel bedenken dat Nederland nog maar tien drinkwaterbedrijven telt. In Zwitserland zijn dat er met de helft van het aantal inwoners al zo'n 3.000. In Scandinavië heb je regelmatig een aparte drinkwatervoorziening voor vijf à tien huizen. Daar komt nog bij dat naleving van de huidige richtlijn voor de voormalige Oostbloklanden al lastig genoeg is. Die hebben eerst tijd

nodig om hun bedrijven op orde te brengen, voordat je ze met nieuwe eisen kunt belasten.”

Verandert er nog wat in de lijst met parameters?

“Op het gebied van de chemische en de microbiologische parameters verandert er niets of nauwelijks. Wel speelt een discussie over het al dan niet handhaven van een chloridenorm. Nederland is er voorstander van die te handhaven in verband met eventuele smaakproblemen, de relatie met het natriumgehalte en als indicator voor het lozen van verontreinigingen. Nederland kent een geschiedenis van zoutlozingen en -processen. We willen deze norm niet laten vallen.”

“Microbiologisch heeft Nederland een lans voor een legionellanorm gebroken. Maar we krijgen geen respons van de andere landen, hoewel daar soms een aantal hotels op zwarte lijsten prijken, zoals in Spanje. Men ziet *Legionella* als een probleem van de binneninstallatie waar je als drinkwaterbedrijf af moet blijven. Bovendien doseert men doorgaans chloor, waardoor *Legionella* zich niet kan ontwikkelen. Nederland beschouwt drinkwater zonder chloor als een belangrijke verworvenheid, die we niet loslaten. Het probleem van besmetting met *Legionella* is bekend en anders dan met chloor te bestrijden.”

Zijn er nog andere aanpassingsdiscussies?

“Vanuit Nederland niet, vanuit andere landen wel, vooral over de bemonstering. In Spanje ligt het nemen van een monster uit de kraan heel gevoelig. Een drinkwaterbedrijf heeft niet de bevoegdheid een woning of pand binnen te gaan. Nederland lost dat praktisch op door kranen in scholen, openbare gebouwen, etc. te bemonsteren. Andere vraag is: tot welke grootte van installatie ga je? Nu behoeven installaties kleiner dan 1.000 kubieke meter per dag of met minder dan 5.000 afnemers niet te rapporteren. Maar ruim tien procent van de inwoners van alle lidstaten samen krijgt water uit dergelijke kleine bronnen. Circa de helft van de installaties is kleiner dan 1.000 kubieke meter per dag of heeft minder dan 5.000 afnemers. Die ondergrens moet dus naar beneden als we de kwaliteit van het drinkwater in Europa goed willen regelen.”

Wat doet Eureau I verder nog?

“Vanuit de klimaatverandering en de waterschaarste zijn er twee andere belangrijke dossiers. Het eerste betreft de lekverliezen, in vele landen zeker op een niveau van tien procent, soms hoger dan 20 procent. De meeste landen hebben zich steeds achter een economische benadering van dit probleem geschaard: alleen wat aan doen als de kosten van de verliezen groter zijn dan die van de reparatie. Een benadering waar wij altijd moeite mee hebben gehad. Vanuit de waterschaarste ontstaat nu echter een druk om dit standpunt te verlaten en eisen aan lekverliezen te stellen. Je ziet daarbij ook het verschil tussen publieke en private bedrijven. Private bedrijven benaderen het

lekverlies puur economisch. In Engeland zitten ze dan ook nog klem tussen de OFWAT die de tarieven reguleert, en de Health Inspectorate die verbeteringen eist. Publieke bedrijven bekijken het lekverlies vanuit een duurzaamheidsbenadering."

"Het andere dossier is dat van het hergebruik dan wel het aanbrengen van een dubbel waterleidingnet. Voor ons een gepasseerd station. De risico's bleken dusdanig dat het inmiddels wettelijk verboden is. Wel kun je voor gebruik van ander water voor toiletspoeling een ontheffing vragen, zoals we hier in dit kantoor van Waternet hebben. Ideeën voor hergebruik blijven echter komen. Bij de duurzaamheid van zulke ideeën worden inmiddels echter steeds meer vraagtekens gezet."

Hebben jullie nog een relatie met de KWR-normstelling?

"Dat is nog een derde dossier voor ons. De ecologische normstelling is soms minder streng dan we vanuit het drinkwaterbelang zouden willen. Het betreft polaire stoffen in het algemeen, polaire bestrijdingsmiddelen en medicijnresten. Uitgangspunten binnen Eureau I zijn: aanpak bij de bron en het toepassen van een risicobenadering. Ook Waternet zit midden in die discussie. Gelukkig zijn de concentraties in de Rijn laag en de verwijderingsystemen bij Waternet (ozon en actieve kool) en PWN (UV en waterstofperoxide) effectief. Maar ook nieuwe medicijnen vragen in dit kader aandacht. Bovendien bestaat het risico van synergie-effecten tussen stoffen in het oppervlaktewater."

Hoelang zit jij al in Eureau I?

"Ik ben er in 1999 als vertegenwoordiger van de bedrijven ingekomen en behoor inmiddels met de vertegenwoordigers van Duitsland, Italië en Zweden tot de oudgedienden. Alle lidstaten zijn inmiddels in de commissie vertegenwoordigd. Ook gelieerde landen als Zwitserland en Noorwegen nemen aan het overleg deel." "We vergaderen drie keer per jaar plenair en hebben ons verdeeld in vijf taakgroepen: chemische en microbiologische kwaliteit, risicobeheersing, klimaatverandering en onderzoek. Deze laatste twee groepen zijn overigens Eureau-breed samengesteld. Ook leden van de commissies Afvalwater, Financiën en Juridische Zaken nemen daaraan deel. Zelf ben ik voorzitter van de taakgroep microbiologie, lid van klimaatverandering en onderzoek en agendalid van de andere twee."

Heb je een achterban in Nederland?

"Dat is de Stuurgroep Bronnen en Waterkwaliteit van de Vewin, waarvan Nicole Zantkuijl, mijn medelid van Eureau I, secretaris is. Daar vindt terugmelding plaats en bepalen we samen het Nederlandse standpunt, daar komen nieuwe vragen vandaan. Daarnaast bestaat een relatie met het bedrijfstakonderzoek. Het opzetten van veiligheidsplannen is ook daar een punt van onderzoek, evenals de discussie over de hardheidsnormering. Eureau I heeft overigens ook een relatie met de VN-wereld-

gezondheidsdienst WHO. Eenmaal per jaar is er een overleg om nieuwe kennis en inzichten te delen."

Kun je wat over je levensloop vertellen?

"Ik ben ik 1959 geboren in Rotterdam. In Delft studeerde ik van 1978 tot 1984 Gezondheidstechniek bij de hoogleraren Huisman, Koot en Knoppert. Voor mijn afstuderen hield ik mij al bezig met energiewinning uit afvalwater, wat ook nu weer een actueel onderwerp is."

"Van 1984 tot 1988 heb ik bij de Vakgroep Milieutechnologie van de Landbouwniversiteit Wageningen onderzoek verricht naar nitraatverwijdering. Bert Lyklema was toen hoogleraar, ik werkte onder Bram Klapwijk, de specialist op het gebied van stikstofkringlopen. Nitraat in grondwater vormde toen een groot probleem. Ik heb diverse nitraatverwijderingstechnieken vergeleken, ook qua kosten en toen een nieuw biotechnologisch proces ontwikkeld dat berustte op ionenwisseling, gecombineerd met regeneratie van de afvalwaterstroom. Het proces is wel ontwikkeld, ik ben er in 1988 ook op gepromoveerd, maar het is nooit in de praktijk toegepast, omdat in Nederland de overbemesting werd aangepakt. Er kwam mestwetgeving, de waterleidingbedrijven kochten gronden op, maakten teeltafspraken, etc."

"Na mijn promotie heb ik een jaar bij Tauw Infra Consult in Deventer gewerkt. In 1989 ben ik hoofd van de sectie nitraatverwijdering van Kiwa geworden. Vervolgens ben ik in 1994 bij Gemeentewaterleidingen Amsterdam in dienst gekomen als processtechnoloog,

Jan Peter van der Hoek

als opvolger van Ton Graveland. Ik ben na hem ook tot hoofd van de afdeling Proce-ontwikkeling, de R&D-afdeling van GWA, benoemd. In 2001 heb ik de MBA-opleiding aan de Business School Twente afgerond. In 2003 werd ik hoofd van de stafafdeling Strategisch Centrum van Waterleidingbedrijf Amsterdam. Een positie die vooral op organisatieontwikkeling en strategische bedrijfskeuzes gericht was. Na de vorming van Waternet in 2006 kwam daar de integratie van drinkwater, afvalwater en watersystemen bij als nieuwe uitdaging."

Wat betekent dat laatste in de praktijk?

"Als watercyclusbedrijf heeft Waternet drie speerpunten waarop we willen exelleren. Het eerste is 'energie uit water', het onderwerp van de laatste Vakantiecursus in Delft. Dat dekt ook alle zorgtaken van Waternet af. Waar Waternet bijvoorbeeld op studeert, is de benutting van warmte uit het drinkwater dat uit Weesperkarspel komt. De temperatuur daarvan kan 's zomers tot 25°C oplopen. We onderzoeken of we die warmte kunnen gebruiken in een nieuwe woonwijk in Diemen, waar men een overschot aan koude in een KWO-systeem heeft. De warmte uit het drinkwater kan benut worden voor regeneratie van de koudebron. Omgekeerd de vraag of je de koude van de WRK II-leiding bij Schiphol kunt gebruiken voor de koeling van kantoren."

"Speerpunt twee is 'Water in de stad'. Het hele samenspel van de opvang van regenwater, waterberging, fonteinen,

"Veiligheidsplannen reguleren of vrijlaten"

vijverpartijen en waterspeelplaatsen in de openbare, stedelijke ruimte. Met alle risico's die daaraan verbonden zijn, zoals gezondheidsaspecten."

"Punt drie is het plassegebied, waar in en rond de Bethunepolder de belangen van drinkwater, watersystemen, landbouw, recreatie en natuur samenkomen. Het uitgangspunt dat jaarlijks 25 miljoen kubieke meter uitslagwater beschikbaar is voor de drinkwatervoorziening, blijft overeind. De inrichting van de polder, de mate van vernatting, de mogelijkheden om wat aan emissie e.d. te doen, daarop richten wij ons. Er wordt water ingelaten daarin, welke uitwerking hebben die, zijn er alternatieven voor die inlaat te bedenken? Vroeger werden alle aspecten en belangen door enkele partijen behartigd, nu zijn ze grotendeels in één bedrijf samengebracht. Dat moet meerwaarde kunnen opleveren."

Maarten Gast